

ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ – 7^ο Εξάμηνο

Υπαιθριοι χώροι & φύση στην πόλη

Διδακτική ομάδα: Τ. Κοσμάκη, Δ. Πολυχρονόπουλος

Σπουδαστής: Γιαννικόπουλος Χαράλαμπος

Θέμα: Λόφος Αγ. Ιωάννη Κυνηγού (Κυνοσάργους)

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο λόφος του Αγ. Ιωάννη του Κυνηγού βρίσκεται στην περιοχή Κυνοσάργους, στα σύνορα των δήμων Αθηνών και Δάφνης. Το όνομά του οφείλεται στην ομώνυμη εκκλησία επί της λεωφόρου Βουλιαχμένης και παλαιότερα σε αυτόν συνήθιζαν να κυνηγούν. Πρόκειται στην ουσία για ένα λόφο που περικλείεται από την πολυσύχναστη λεωφόρο Βουλιαχμένης (στο χαμηλότερο επίπεδό του, όπου βρίσκεται και ο ομώνυμος σταθμός μετρό) και δευτερεύοντες τοπικούς, ήπιας κυκλοφορίας, δρόμους. Πάνω στον λόφο σημειώνεται η ύπαρξη μιας μεγάλης δεξαμενής νερού, ενός δημοτικού σχολείου, του κέντρου προσκόπων Δάφνης, καθώς και μερικών παιδότοπων. Σχετικά με την βλάστηση που αναπτύσσεται πάνω στον λόφο αναφέρεται ότι αυτή είναι σχετικά πυκνή με αποτέλεσμα τον περιορισμό της Θέας από αυτόν. Επικρατούν τέσσερις, κυρίως, τύποι ψηλών δέντρων. Ψηλότερα και δίπλα στα μονοπάτια εμφανίζονται πεύκα και άλλα πευκοειδή δένδρα, καθώς και κυπαρίσσια, ενώ χαμηλότερα υπάρχουν μερικοί ευκάλυπτοι και λεύκες. Στα λίγα ξέφωτα που σχηματίζονται μέσα στον λόφο, αλλά και ανάμεσα στα δένδρα μερικές φορές, υπάρχουν και μικροί θάμνοι, όπως πικροδάφνες και άλλα ποώδη φυτά.

Ο συγκεκριμένος λόφος αποτελεί έναν από τους λιγιστούς πνεύμονες πρασίνου της περιοχής και παραμένει σχετικά αποκομμένος από τον αστικό ιστό. Παρά την προφανή ευεργετική βιοκλιματική του προσφορά στην ευρύτερη περιοχή, λειτουργεί περισσότερο ως ένα οπτικό διάλειμμα στον πυκνοδομημένο αστικό ιστό, παρά ως ένας ζωντανός χώρος για τους περιοίκους. Παρόλη την ύπαρξη αρκετών «διαμπερών» διαδρομών μέσα σε αυτόν, οι κάτοικοι δεν επιλέγουν να κατέβουν από τις κατοικίες τους μέσω αυτού. Το γεγονός αυτό

καταρχήν αποτελεί παράδοξο, καθώς οι κάτοικοι για τις καθημερινές μετακινήσεις τους επιλέγουν, αντί να διέλθουν μέσα από ένα ζωντανό φυσικό οργανισμό, να κινηθούν σε στενά πεζοδρόμια, ανάμεσα σε αυτοκίνητα. Συνεχίζοντας, ο λόφος θα μπορούσε να αποτελεί τόπο αναψυχής και βόλτας, κάτι το οποίο, επίσης, δεν ισχύει.

Η κακή συντήρηση και καταστροφή των υποδομών του λόφου (σκάλες, δρόμοι, παιδότοποι, φωτισμός, παγκάκια, κ.α.) δε θα μπορούσε παρά να αποτελεί τη βασική αιτία της χρηστικής του απαξίωσης. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με τη συγκέντρωση στον λόφο, κυρίως κατά τις νυκτερινές ώρες, διάφορων περιθωριακών ομάδων συμπληρώνει την εικόνα εγκατάλειψης του λόφου και αποτρέπει την επίσκεψή του. Πρόκειται για δυσάρεστη κατάσταση, η οποία απαιτεί άμεση λύση, ώστε να αποκτήσει ο λόφος βιώσιμο ρόλο μέσα στην πόλη, συνδέοντας χρήσεις και δραστηριότητες με το φυσικό περιβάλλον, ώστε να αποτελέσει σημείο εκτόνωσης του φορτισμένου αστικού ιστού. Προκειμένου να επιτευχθεί αυτό, είναι απαραίτητο να καταγραφούν τα πραγματικά αίτια της σημερινής κατάστασης και να βρεθούν τρόποι προσέλκυσης των πολιτών μέσα από την αναμόρφωση του λόφου και πιθανώς μέσω μιας περιορισμένης κλίμακας πολεοδομικής παρέμβασης.

Μελετώντας και εξετάζοντας τις δυνατότητες αξιοποίησης των φυσικών χαρακτηριστικών του λόφου, συνοψίζονται τρία διαφορετικά σημεία με δυνατότητα επέμβασης, με απώτερο στόχο την επαναδιαπραγμάτευση του σημαντικότερου περιβαλλοντικού του ρόλου και την οργανική ένταξή του στην ευρύτερη περιοχή.

Κατά κύριο λόγο βασικό χαρακτηριστικό του λόφου αποτελεί η παρουσία στη δυτική, αποψιλωμένη, πλευρά του πολυάριθμων πρόχειρων αυθαίρετων κατασκευών που χρησιμεύουν για κατοικία. Οι κατοικίες αυτές, που έκαναν την εμφάνισή τους σταδιακά από τη δεκαετία του 1950 αποτελούν μία αυθαίρετη μεν, χαρακτηριστική δε, ανθρώπινη επέμβαση, που άλλαξε ριζικά τη φυσική υπόσταση του μισού λόφου. Οι κατοικίες είναι κτισμένες ελεύθερα στην πλαγιά και μικροί αρκετά επικλινείς χωματόδρομοι έχουν ανοιχτεί για την εξυπηρέτηση των κατοίκων. Το γεγονός ότι η πλευρά του λόφου, στην οποία έχουν κτιστεί αυτές οι κατοικίες εμφανίζει έντονη κλίση (χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι η κλίση του εδάφους σε ορισμένα

σημεία φθάνει το 50%) μαζί με την άναρχη οικοδόμηση των κατοικιών καθιστούν προβληματικό αυτόν τον «οικισμό» με χαμηλό ποιοτικό επίπεδο.

Ένα δεύτερο στοιχείο που αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό του λόφου τις τελευταίες δεκαετίες αποτελεί η δεξαμενή νερού που βρίσκεται στην κορυφή του. Η δεξαμενή αυτή κτίστηκε κατά την περίοδο της χούντας και στην ουσία πρόκειται για ένα οικοδόμημα αρκετά μεγάλων διαστάσεων (είναι άμεσα συγκρίσιμη με το μέγεθος των γειτονικών οικοδομικών τετραγώνων, όπως φαίνεται στην αεροφωτογραφία). Όμως, αντί η δεξαμενή αυτή να κατασκευαστεί υπόγεια, αντίθετα έφθασε μέχρι και τα 4 μέτρα πάνω από το επίπεδο, με αποτέλεσμα να αποκτήσει βαριά μορφή και να αποτελέσει δυσμενές στοιχείο για τον λόφο. Θα μπορούσε να πει κανείς ότι η δεξαμενή αυτή θυμίζει μικρό βιομηχανικό κτίριο. Άμεσο αποτέλεσμα της παρουσίας της δεξαμενής είναι η αισθητική υποβάθμιση της κορυφής του λόφου και η παρουσία μιας μεγάλης ανεκμετάλλευτης επιφάνειας πάνω σε αυτήν.

Συνεχίζοντας, το τρίτο σημείο, όπου εντοπίζεται αδυναμία στη διαχείριση της περιοχής σε σχέση με τον λόφο, βρίσκεται στην ανατολική του πλευρά και μάλιστα δίπλα στη λεωφόρο Βουλιαχμένης. Πρόκειται για τα δύο (τρία?) οικοδομικά τετράγωνα, δίπλα στην πλατεία του Αγίου Ιωάννη και στον σταθμό του μετρό. Στην περιοχή αυτή θα περίμενε κανείς ότι λόγω της γειτνίασης τόσο με την εμπορική λεωφόρο όσο και με τον σταθμό του μετρό, αλλά και με τον φυσικού κάλλους παρακείμενο λόφο, θα ήταν έντονη η αναπτυξιακή τάση της περιοχής. Αντίθετα όμως με τα προσδοκώμενα, η περιοχή αυτή όχι μόνο παραμένει ανεκμετάλλευτη, αλλά παρουσιάζει και σημάδια εγκατάλειψης. Η κατάσταση αυτή είναι αποτέλεσμα τόσο της απουσίας ενδιαφέροντος εκ μέρους της πολιτείας και των δημοτικών αρχών (η όλη περιοχή βρίσκεται στα σύνορα των δύο δήμων) όσο και τριών? συμπτωματικών παραγόντων που έμελλε να επηρεάσουν καθοριστικά την οικοδομησιμότητα των συγκεκριμένων τετραγώνων. Το 1998 οπότε και γινόταν η διάνοιξη της σήραγγας του μετρό προκλήθηκαν σημαντικές ζημιές σε υπερκείμενα κτίρια, που σε συνδυασμό με τον σεισμό του 1999 έκριναν τα κτίρια κατεδαφιστέα. Το αποτέλεσμα ήταν η συνύπαρξη δύο εγκαταλελειμμένων κτιρίων με

μικρές ισόγειες αποθήκες χαμηλής αξίας. Διαμορφώθηκε, λοιπόν μία μέτρια κατάσταση που υποβαθμίζει την πλατεία και μαζί μ' αυτήν τη μοναδική είσοδο προς τον λόφο από την πλευρά της Λεωφόρου.

Προτείνονται:

- Η απομάκρυνση όλων των αυθαίρετων κατοικιών από την πλαγιά του λόφου. Για την αντιμετώπιση του κοινωνικού ζητήματος που δημιουργείται προτείνεται η μεταφορά αυτών σε οργανωμένα οικοδομικά τετράγωνα ανατολικότερα στην άκρη του λόφου. Ο χώρος που απελευθερώνεται φυτεύεται και διαμορφώνονται μέσα σε αυτόν διαδρομές – μονοπάτια που κάνουν την κίνηση μέσα στον λόφο διαμπερή. Στην ουσία, λοιπόν, ο λόφος επεκτείνεται, σχεδόν διπλασιάζεται και αποκτά το πραγματικό του μέγεθος. Νέα χαρακτηριστικά του λόφου είναι η ενότητα και η αέρεια παρουσία της φυσικής του υπόστασης.
- Η δεξαμενή επιχωματώνεται και ενσωματώνεται στον λόφο. Παύει να αποτελεί ένα πρόσθετο ασύνδετο με τον λόφο στοιχείο και εμφανίζεται ως η επέκταση της κορυφής του. Παράλληλα, η σημερινή ανεκμετάλλευτη επιφάνεια της αποκτά χρήση και υποδέχεται νέες λειτουργίες. Ως χώρος αθλητισμού από τη μία και αναψυχής από την άλλη μετατρέπεται σε σημείο αναφοράς για τους κατοίκους. Πρόκειται πλέον για το υψηλότερο σημείο του λόφου με ανεμπόδιστη θέα προς το βορρά, δηλαδή το κέντρο της Αθήνας και την Ακρόπολη.
- Τα δύο κατεδαφιστέα κτίρια κατεδαφίζονται και απαλλοτριώνονται μαζί με το παρακείμενο οικόπεδο του υπαίθριου χώρου στάθμευσης και τις ισόγειες αποθήκες και δημιουργούνται ελεύθεροι κοινόχρηστοι χώροι. Οι χώροι αυτοί ουσιαστικά αποτελούν την επέκταση της πλατείας. Τα κτίρια που παραμένουν (στεγάζουν κυρίως κατοικίες και ελάχιστα καταστήματα) περιέχονται εμβόλιμα στους υπό διαμόρφωση προαναφερθέντες χώρους και επιχειρείται ο καθορισμός των μελλοντικών τους χρήσεων, ώστε αυτές να συνάδουν με την ουσιαστική αναβάθμιση και προσπάθεια ανάδειξης της περιοχής. Με τον τρόπο αυτό η πλατεία του Αγίου Ιωάννη αποκτά μεγαλύτερη οντότητα στην ευρύτερη περιοχή και ενισχύει το ρόλο της ως τοπόσημο, με αποτέλεσμα τον τονισμό της εισόδου – εξόδου του λόφου.

ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

ΥΠΑΙΘΡΙΟΙ ΧΩΡΟΙ & ΦΥΣΗ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ: Τ. ΚΟΣΜΑΚΗ, Δ. ΠΟΛΥΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΣ: ΓΙΑΝΝΙΚΟΠΟΥΛΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ

ΛΟΦΟΣ ΑΓ. ΙΩΑΝΝΗ ΚΥΝΗΓΟΥ
(ΣΥΝΟΡΑ ΔΗΜΩΝ ΑΘΗΝΩΝ-ΔΑΦΝΗΣ)

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:2000

- ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ
- ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΡΤΙ
- ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΧΩΡΟΙ
- ΠΛΑΤΕΙΟ ΠΕΔΙΟΥΝΑΚΙΟ
- ΚΑΡΤΙ

ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

ΥΠΑΙΘΡΙΟΙ ΧΩΡΟΙ & ΦΥΣΗ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ: Τ. ΚΟΣΜΑΚΗ, Δ. ΠΟΥΛΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΣ: ΓΙΑΝΝΙΚΟΠΟΥΛΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ

